

Pregled osebne varovalne opreme in standardizacije

Edita Kiralj
SIST, Ljubljana

Z osebno varovalno opremo se srečujemo v vsakdanjem življenju pri domačih opravilih in športnih aktivnostih (očala, rokavice, čelade za kolesarje, smučarje), pomembno vlogo pa ima tudi v delovnem okolju (industrijske čelade, zaščitne maske, zaščitna obleka).

Kaj je osebna varovalna oprema?

V Pravilniku o osebni varovalni opremi (Uradni list RS, 29/2005, z 22. marca 2005, in dopolnilo, Uradni list RS, št. 23/2006 s 3. marca 2006) je osebna varovalna oprema opredeljena (3. člen) kot:

- vsaka naprava ali pripomoček, ki ga posameznik nosi ali drži zaradi varovanja pred eno ali več nevarnostmi za zdravje in varnost,
- vsaka enota, ki jo sestavlja več naprav ali pripomočkov, ki jih dobavitelj poveže v celoto za varovanje posameznika pred enim ali več sočasno nastopajočimi tveganji,
- varovalna naprava ali pripomoček, ki je ločljivo ali neločljivo združen z osebno opremo, ki ni varovalna in jo posameznik nosi ali drži pri delu za izvajanje posebne dejavnosti,
- zamenljivi sestavni del osebne varovalne opreme, ki so bistveni za njeno zadovoljivo delovanje in se uporabljajo izključno samo za takšno opremo.

Pravilnik o osebni varovalni opremi (4. člen) razvršča osebno varovalno opremo v tri kategorije, pri katerih je treba upoštevati predpisane postopke za ugotavljanje skladnosti, navedene v 7. členu pravilnika:

I. kategorija zajema osebno varovalno opremo, ki uporabnika varuje pred minimalnimi tveganji, katerih učinke lahko uporabnik varno in pravočasno ugotovi. V to kategorijo spada izključno osebna varovalna oprema za varovanje pred površinskimi mehanskimi poškodbami, čistilnimi sredstvi z blagim delovanjem, tveganji, s katerimi se srečujemo pri rokovanju z vročimi elementi, pri katerih uporabnik ni izpostavljen temperaturi, večji od 50 °C, oziroma z atmosferskimi dejavniki, ki niso niti izjemni niti ekstremni, manjšimi udarci in vibracijami, ki ne prizadenejo vitalnih delov telesa in njihovi učinki ne povzročajo nepopravljive poškodbe organizma, sončnimi žarki,

III. kategorija zajema osebno varovalno opremo, ki je namenjena za varovanje pred smrtnimi nevarnostmi ali pred nevarnostmi, ki lahko resno in nepopravljivo poškodujejo zdravje in katerih takojšnjih učinkov, ki jih predvideva proizvajalec, uporabnik ne more pravočasno ugotoviti,

II. kategorija zajema osebno varovalno opremo, ki ni navedena pri prejšnjih dveh kategorijah.

Pravilnik tudi določa pogoje, pod katerimi se osebna varovalna oprema sme dati v promet in uporabo, da je zagotovljen njen prosti pretok, ter osnovne varnostne zahteve, katerim mora ustrezati, da sta zagotovljena varnost in zdravje uporabnikov.

Na skupnem evropskem trgu je treba upoštevati evropske direktive in standarde. Pri izdelavi ali dajanju osebne varovalne opreme v promet in uporabo je priporočljivo upoštevati harmonizirane standarde in istovetne slovenske standarde, katerih uporaba ustvarja domnevo o skladnosti proizvoda z zahtevami evropske direktive novega pristopa, to je z Direktivo Sveta 89/686/EGS o osebni varovalni opremi.

Kaj so harmonizirani standardi?

Harmonizirani standardi so evropski standardi, ki so bil pripravljen po naročilu (mandatu) Evropske komisije in Sekretariata EFTA, da podprejo bistvene zahteve direktive. Z mandatom ni nujno zajet celoten standard, saj je mogoče v besedilo standarda vključiti tudi še dodatna določila, katerih uporaba ni obvezna. V takšnem primeru govorimo o reguliranem področju standarda, ki »podpira« zahteve direktive, in o prostovoljnem področju standarda. Ta povezava je obrazložena v dodatku Z na koncu vsakega mandatiranega standarda.

Slovenski inštitut za standardizacijo (SIST) privzema harmonizirane standarde v sistem slovenske standardizacije redno, zato so skoraj vsi harmonizirani evropski standardi tudi slovenski standardi z oznako SIST. Praviloma se na te standarde sklicujejo tehnični predpisi, s katerimi se prenašajo določila evropskih direktiv novega pristopa v slovensko zakonodajo.

Kdo je odgovoren za spremljanje standardov s področja dela osebne varovalne opreme?

Strokovne naloge v okviru inštituta izvajajo tehnični odbori. Njihova glavna naloga je pripravljati slovenske nacionalne standarde in druge standardizacijske dokumente. Pri delu morajo člani tehničnega odbora upoštevati načela zagotavljanja kakovosti v skladu s politiko kakovosti inštituta.

Za spremljanje področja dela osebne varovalne opreme je pri nas odgovoren tehnični odbor SIST/TC OVP Osebna varovalna oprema, ki je bil ustanovljen leta 1995. Njegovo delovno področje obsega standardizacijo na področju varovalne opreme, vključno z zaščito glave, nog in stopal, sluha, oči, zaščitno obleko in zaščito pred padcem z višine. Delo tehničnega odbora je tesno povezano z delom evropskih tehničnih odborov, ki obravnavajo naslednja področja:

CEN/TC 79,	Oprema za varovanje dihal (Respiratory protective devices)
CEN/TC 85,	Oprema za zaščito oči (Eye-protective equipment)
CEN/TC 158,	Varovala glave (Head protection)
CEN/TC 159,	Varovala sluha (Hearing protectors)
CEN/TC 160,	Varovalna oprema za zaščito pred padci z višine (Protection against falls from height including working belts)
CEN/TC 161,	Varovala nog in stopal (Foot and leg protectors)
CEN/TC 162,	Varovalna obleka (Protective clothing including hand and arm protection and lifejackets)

Na mednarodni ravni slovenski tehnični odbor spremlja delo tehničnega odbora ISO/TC 94, ki obravnava varovalno obleko in opremo.

Tehnični odbor SIST/TC OVP ima 15 članov, predstavnikov proizvajalcev, zakonodaje in izobraževalnih ustanov. Z metodo ponatisa je sprejel že več kot 350 evropskih in mednarodnih standardov ter prevedel tri evropske standarde. Trenutno sta v pripravi še dva prevoda standardov:

SIST EN 14052, Visoko kakovostne industrijske čelade in
 SIST EN 1836, Osebna oprema za varovanje oči – Sončna očala ter sončni filtri za splošno uporabo in filtri za neposredno opazovanje sonca.

V letu 2007 in do marca 2008 je SIST/TC OVP privzel naslednje evropske standarde:

Referenčna oznaka standarda	Naslov standarda	CEN/TC, ki je pripravil standard
SIST EN 1077:2007	Čelade za alpske smučarje in deskarje na snegu	CEN/TC 158
SIST EN 443:2008*	Gasilske čelade za gašenje v stavbah in drugih zgradbah	
SIST EN 1497:2007	Osebna oprema za varovanje pred padci - Reševalni pasovi	CEN/TC 160
SIST EN 363:2008*	Osebna varovalna oprema za zaščito pred padci z višine - Sistemi za osebno zaščito pred padci z višine	
SIST EN ISO 17249:2005/A1:2007	Zaščitna obutev, odporna proti urezu z verižno žago - Dopolnilo 1 (ISO 17249:2004/Amd 1:2007)	CEN/TC 161
SIST EN ISO 20344:2004/A1:2007	Osebna varovalna oprema - Metode preskušanja obutve - Dopolnilo 1 (ISO 20344:2004/Amd 1:2007)	
SIST EN ISO 20345:2004/A1:2007	Osebna varovalna oprema - Zaščitna obutev - Dopolnilo 1 (ISO 20345:2004/Amd 1:2007)	
SIST EN ISO 20346:2004/A1:2007	Osebna varovalna oprema - Varovalna obutev - Dopolnilo 1 (ISO 20346:2004/Amd 1:2007)	
SIST EN ISO 20347:2004/A1:2007	Osebna varovalna oprema - Delovna obutev - Dopolnilo 1 (ISO 20347:2004/Amd 1:2007)	
SIST EN ISO 15287:2007	Osebna varovalna oprema - Obutev - Preskusna metoda za ugotavljanje upornosti zdrsa (ISO 3287:2006)	

Referenčna oznaka standarda	Naslov standarda	CEN/TC, ki je pripravil standard
SIST EN ISO 12127-2:2008*	Oblačila za zaščito pred učinki toplote in plamena - Določanje prenosa toplote ob dotiku skozi zaščitno obleko ali sestavne dele materiala – 2. del: Preskusna metoda z uporabo prenosa toplote, ki ga povzroča padajoči cilinder (ISO 12127-2:2007)	CEN/TC 162
SIST EN 15614:2007	Zaščitna obleka za gasilce – Laboratorijske preskusne metode in zahtevane lastnosti oblek za gašenje v naravi	
SIST EN ISO 11611:2007	Varovalna obleka za uporabo pri varjenju in sorodnih postopkih (ISO 11611:2007)	
SIST EN ISO 9185:2007	Varovalna obleka - Ocenitev odpornosti materialov proti obrizgu staljene kovine (ISO 9185:2007)	
SIST EN 1149-5:2008*	Varovalna obleka - Elektrostatične lastnosti - 5. del: Zahtevane lastnosti	
SIST EN 1486:2007	Varovalna obleka za gasilce - Preskusne metode in zahteve za odsevno obleko za posebne načine gašenja požarov	
SIST EN 13277-5:2001/A1:2007	Varovalna oprema za borilne športe - 5. del: Dodatne zahteve in preskusne metode za ščitnike trupa	
EN 13277-4:2002/A1:2007	Varovalna oprema za borilne športe - 4. del: Dodatne zahteve in preskusne metode za varovala glave	
SIST EN 13158-2:2007	Plavajoči pripomočki za učenje plavanja - 2. del: Varnostne zahteve in preskusne metode za plavajoče pripomočke, ki se držijo z rokami	
SIST EN 13158-3:2007	Plavajoči pripomočki za učenje plavanja - 3. del: Varnostne zahteve in preskusne metode za plavajoče sedeže, ki se oblečejo	
SIST EN 13546:2002+A1:2007	Varovalna obleka – Varovala dlani, rok, prsnega koša, trebuha, nog, stopal in spolovil za vratarje pri hokeju na travi in ščitniki goleni za igralce hokeja na travi – Zahteve in preskusne metode	
SIST EN 13567:2002+A1:2007	Varovalna obleka - Varovala dlani, rok, prsnega koša, trebuha, nog, spolovil in obraza sabljačev - Zahteve in preskusne metode	
SIST EN 14120:2003+A1:2007	Varovalna obleka - Ščitniki zapestja, dlani, kolena in komolca za uporabnike opreme za športe na kolesčkih - Zahteve in preskusne metode	
SIST EN 471:2003+A1:2008*	Dobro vidna opozorilna obleka za poklicno uporabo – Preskusne metode in zahteve	
SIST EN 343:2003+A1:2007	Varovalna obleka - Zaščita pred dežjem	
EN 659:2003+A1:2008*	Zaščitne rokavice za gasilce	

Referenčna oznaka standarda	Naslov standarda	CEN/TC, ki je pripravil standard
SIST EN 15333-1:2008*	Oprema za dihanje – Potapljaški dihalni aparat z odprtim krogom na stisnjeni plin – Zahteve za aparat	CEN/TC 79
SIST EN 13274-7:2008*	Oprema za varovanje dihal - Metode preskušanja - 7. del: Ugotavljanje penetracije delcev v filter	
SIST EN 14387:2004+A1:2008*	Oprema za varovanje dihal – Filter(ri) za pline in kombinirani filter(ri) – zahteve, preskušanje, označevanje	
SIST EN 1836:2005+A1:2007	Osebna oprema za varovanje oči - Sončna očala ter sončni filtri za splošno uporabo in filtri za neposredno opazovanje sonca	CEN/TC 85
SIST EN 12254:1999+A2:2008*	Zaslони pri delu z laserji - Varovalne zahteve in preskušanje	

OPOMBA: * Objavljen bo maja 2008.

Če ste strokovnjak na področju osebne varovalne opreme in vas zanima standardizacijsko delo, vas vabimo, da postanete član slovenskega tehničnega odbora SIST/TC OVP Osebna varovalna oprema. Člani z vključitvijo v tehnični odbor:

- lahko vplivajo na vsebino slovenskih nacionalnih, evropskih in mednarodnih standardov,
- lahko zastopajo nacionalne interese v evropski in mednarodni standardizaciji,
- imajo dostop do informacij, ki drugače niso prosto dostopne (intelektualna lastnina).

Več informacij o standardizaciji lahko najdete na naši spletni strani: www.sist.si ali na naslovu: sist@sist.si.

Sklep

Osebna varovalna oprema mora ustrezati osnovnim zahtevam za varnost in zdravje. Njena uporaba je smiselna pri delih, pri katerih se ni mogoče izogniti tveganjem za varnost in zdravje. Zato naj bo uporabniku prijazna, ergonomična, nosljiva in prilagodljiva, saj ponekod samo njena uporaba zagotavlja zaščito pred tveganji za zdravje.

Pred dajanjem osebne varovalne opreme na trg mora proizvajalec ali njegov pooblaščen zastopnik izpolniti zakonske zahteve. Za osebno varovalno opremo velja visoka stopnja urejenosti (predpisi, standardi, nadzor nad izvajanjem). Ugotovitve nekaterih raziskav kažejo, da se uporabniki premalo zavedamo pomena uporabe osebne varovalne opreme. Večjo stopnjo varnosti lahko dosežemo z osveščanjem proizvajalcev in s spodbujanjem k večji odgovornosti, s povečanim nadzorom, povečanim osveščanjem potrošnikov in ne nazadnje s skrbjo za informiranje in izobraževanje.

Summary: Overview of Personal protective Equipment and Standardization

Personal protective equipment is used on a daily basis at work, at home and during leisure time activities such as sports. Items of personal protective equipment are defined more in detail in the Rules on personal protective equipment which also specify conditions for placing protective equipment on the market and set safety requirements to ensure safety of users of protective equipment and protect their health. Compliance with these requirements is easily achieved by use of harmonized standards that create the assumption of conformity of products with the requirements of a relevant European »New Approach« directive, in this case Council Directive 89/686/EEC on personal protective equipment. In Slovenia, the standards concerning personal protective equipment are dealt with by technical committee SIST/TC OVP.